

Evidence-based psychiatrie op Internet

GUIDO PIETERS

Artsen worden geconfronteerd met een enorme toename in gepubliceerde onderzoeksliteratuur. Op het vlak van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) alleen verschijnen per jaar meer dan 5500 potentieel relevante artikelen. De geïnteresseerde clinicus die dit alles wil lezen, moet zich door zo'n vijftien artikelen per dag heen werken. Daartegenover staat de zeer beperkte hoeveelheid tijd die practici, ook bij zelfrapportage, zeggen te besteden aan het bijhouden van de vakliteratuur. Britse huisartsen besteden gemiddeld minder dan een uur per week aan wetenschappelijke literatuur (Sackett e.a. 1998). Zeventig procent van de Britse psychiaters geeft toe in een (willekeurig gekozen) week geen vakliteratuur te hebben gelezen (Sackett 1999). Het is dan ook niet verwonderlijk dat de klinische praktijk achterop hinkt bij wat uit onderzoeksgegevens bekend is: de klinische praktijk is eerder 'opinion-based' dan 'evidence-based'. Dit geeft aanleiding tot het aanwenden van niet-ondersteunde interventies en tot het niet of te weinig gebruiken van effectieve interventies bij de behandeling van psychiatrische stoornissen. Als oplossing voor deze problemen wordt evidence-based geneeskunde aangeprezen. Deze term verwijst naar '... het gewetensvol, expliciet en oordeelkundig gebruik van wat op dit ogenblik als beste wetenschappelijke kennis beschikbaar is bij het nemen van beslissingen over de zorg voor individuele patiënten. Deze veronderstelt de integratie van individuele klinische expertise met de beste externe klinisch-wetenschappelijke kennis uit systematisch onderzoek' (Sackett e.a. 1996). In deze visie zou de klinische praktijk idealiter op de volgende manier verlopen: een goed gestructureerde, beantwoordbare klinische vraag wordt

gesteld naar aanleiding van de klacht(en) van een patiënt; wetenschappelijke onderzoeksgegevens die hiermee verband houden, worden opgezocht, kritisch beoordeeld op hun validiteit en op hun klinische relevantie voor deze patiënt; relevant geachte bevindingen worden toegepast. Uiteindelijk wordt een database van dergelijke wetenschappelijk ondersteunde tussenkomsten ontwikkeld.

In deze bijdrage zullen we websites bespreken die passen in deze evidence-based GGZ (zie voor de websiteadressen tabel 1). We zullen websites bespreken die de evidence-based benadering toelichten. Aangezien het Internet ook een cruciale rol speelt bij de tweede fase van de hierboven beschreven klinische cyclus, het opsporen van wetenschappelijke gegevens, zullen we ook sites bespreken die behulpzaam kunnen zijn bij het verzamelen van klinisch relevante wetenschappelijke informatie, om die daarna kritisch te evalueren en eventueel in de praktijk te gebruiken.

CENTRE FOR EVIDENCE-BASED MENTAL HEALTH

Het beste vertrekpunt voor deze zoektocht vormt de website van het in Oxford gesitueerde Centre for Evidence-Based Mental Health (CEBMH). Ze wordt voortdurend geüpdatet door André Tomlin, die ook vragen via e-mail zeer prompt beantwoordt. De homepage biedt zicht op recent toegevoegde onderwerpen. Op het moment van het schrijven van deze bijdrage vernoemen we in dat verband een pagina die de nieuwe National Electronic Library for Mental Health introduceert; een slide-show over recente

TABEL 1 Websiteadressen

WEBSITE	URL
Centre for Evidence-Based Mental Health	http://www.psychiatry.ox.ac.uk/cebmh/
Bandolier	http://www.jr2.ox.ac.uk/Bandolier/
Evidence-Based Medicine	http://cebm.jr2.ox.ac.uk/
ACP Journal Club	http://www.acponline.org/journals/acpj/jcmenu.htm
Development and Evaluation Committee van de NHS	http://www.epi.bris.ac.uk/rd/publicat/dec/index.htm
SCHARR-pagina 'Netting the evidence'	http://www.shef.ac.uk/scharr/ir/netting.html
Canadese Centra voor Health Evidence (CCHÉ)	http://www.cche.net/
Critical Appraisal Skills Programme (CASP)	http://www.phru.org/casp/
'Stats'-pagina van het Children's Mercy Hospital in Kansas	http://www.cmh.edu/stats/
Statistical and psychometric utilities for psychotherapy and counselling research	http://www.psycctc.org/stats/
NHS Centre for reviews and dissemination	http://www.york.ac.uk/inst/crd/welcome.htm
University of York	
Cochrane Library	http://www.update-software.com/ccweb/cochrane/cdsr.htm
Medline	http://www.ncbi.nlm.nih.gov/
'An Open Door Review of Outcome Studies in Psychoanalysis'	http://www.ipa.org.uk/research/complete.htm

ontwikkelingen in evidence-based psychiatrie; een verwijzing naar het laatste nummer van het tijdschrift *Evidence-based mental health*; aankondigingen van opleidingen om evidence-based psychiatrie te leren doceren; de vermelding dat in de woordenlijstsectie een 'klinische rekenmachine' is opgenomen die vlug NNT's (Numbers Needed to Treat: een maat die helpt de klinische relevantie van statistisch significante bevindingen in te schatten) berekent en ten slotte nog een verwijzing naar een tekst over het starten van een evidence-based literatuurseminarie.

De site omvat een aantal goed uitgewerkte pagina's die telkens een aantal hypertexten en hyperlinks aanbieden. Zo is er een pagina met definities van termen uit de evidence-based geneeskunde, waar naast een paar korte omschrijvingen ook verwezen wordt naar tijdschriftartikelen waarvan dikwijls de volledige tekst kan worden geraadpleegd. Verder wordt verwezen naar enkele boeken, waarover uitge-

breide informatie te vinden is (en zelfs een aantal errata voor 'diegenen die het boek reeds hebben gekocht').

De site bevat ook gegevens over het tijdschrift *Evidence-based mental health*. Het bevat de gestructureerde samenvattingen, telkens door een clinicus becommentarieerd, van artikelen die uit meer dan veertig GZ-tijdschriften werden gekozen en een proces van kritische evaluatie overleefden. De inhoud van alle verschenen nummers van dit nu twee jaar bestaande tijdschrift kan op deze site worden bekeken en de volledige teksten van een groot aantal artikelen kunnen geraadpleegd worden. Aangezien het hier om een zogenaamd secundair tijdschrift gaat, zijn de primaire teksten (die worden becommentarieerd) in vele gevallen eveneens ter beschikking. Daarnaast vindt de surfende bezoeker alle gepubliceerde artikelen van het tijdschrift gerangschikt volgens thema: artikelen over therapie, diagnose, prognose, etiologie, eco-

nomische kosten en kwaliteitsverbetering. Er is een woordenlijst met technische termen, die via een 'drop-down menu' kan worden geraadpleegd. Een aantal basisartikelen over 'evidence-based mental health' die in het tijdschrift verschenen, kunnen in een volledige versie geraadpleegd worden. Ook wordt de mogelijkheid geboden om via e-mail rechtstreeks te reageren op de inhoud van de bijdragen of op reacties van andere lezers, die ook bekeken kunnen worden.

Een andere link vanuit de CEBMH-site verwijst naar klinische richtlijnen. Zo wordt verwezen naar de pagina van de Royal College of Psychiatrists Clinical Practice Guidelines, waarbij door één muisklik de volledige tekst (en een quick reference guide) van meer dan tien door het Royal College uitgewerkte therapierichtlijnen over psychiatrische onderwerpen beschikbaar komt. Verder kunnen via hyperlinks ook alle praktijkrichtlijnen van de American Psychiatric Association en van andere 'regionale' organisaties geraadpleegd worden.

Ook een interessant onderdeel van de CEBMH-website is de 'toolkit': een verzameling hulpmiddelen voor het leren en doceren van evidence-based GGZ. Hier kan de bezoeker op een interactieve wijze kennismaken met de praktijk van evidence-based psychiatrie. In deze sectie wordt, vertrekkend van verschillende soorten vragen (over therapie, diagnostiek, negatieve effecten van behandeling, enzovoort), het ganse proces praktisch gedemonstreerd. In het onderdeel 'vinden van evidence' worden verschillende bronnen van wetenschappelijke informatie gedemonstreerd: Cochrane Library, Best Evidence, Oxamweb. De lezer kan deze via hyperlinks beter leren kennen en ze op een gestructureerde manier online leren gebruiken. In een volgende stap worden de gevonden onderzoeksresultaten kritisch beoordeeld, aan de hand van een aantal praktische vragen. Hier zijn ook ideeën en praktische hulpmiddelen te vinden om een evidence-based literatuurseminarie op te zetten, wat Geddes (1998) beschrijft als een goede

manier om evidence-based GGZ in de vingers te krijgen.

Op de site zijn secties te vinden waarin workshops worden aangekondigd, en een 'klinische rekenmachine', die 'NNT's', 'odds-ratio's' en dergelijke uitrekent wanneer je de gegevens van een onderzoek inbrengt. Naast een pagina waarop de groeiende groep leden van het evidence-based-clubje vermeld staat (nu een kleine honderd leden, van wie slechts twee uit de lage landen), is er ook nog een onderdeel dat enkel via een wachtwoord toegankelijk is. Deelnemers aan een workshop georganiseerd door het centrum, verkrijgen op deze manier toegang tot informatie die helpt om zo'n workshop efficiënt voor te bereiden. Artikelen kunnen dan worden gedownload, vragen die de deelnemer behandeld wil zien tijdens de workshop kunnen worden gesteld, enzovoort. Ook na de workshop blijft deze sectie erg interessant. De meeste teksten van de lezingen uit de workshop worden daar ter beschikking gesteld (downloaden is mogelijk).

ANDERE SITES

De hyperlinkpagina van de hierboven beschreven site van het CEBMH is ongetwijfeld het beste vertrekpunt om andere bronnen van evidence-based geneeskunde op het Internet op te sporen. Deze links getuigen van de verspreiding van de evidence-based benadering in de geneeskunde. Zo bestaan er centra voor evidence-based pediatrie, tandheelkunde, verpleegkunde, evidence-based pathologische anatomie en evidence-based maatschappelijk werk en zijn er verwijzingen naar Italiaanse en Japanse evidence-based werkgroepen.

Wie geïnteresseerd is in evidence-based GGZ ondervindt vlug dat in de 'algemene' evidence-based gezondheidszorg nog (te) weinig aandacht wordt besteed aan psychiatrische topics. Op de sites van algemene evidence-based publicaties zoals Bandolier, Evidence-Based Medicine en ACP Journal Club, die zich vooral tot huisartsen en internisten richten, is de oogst wat

de GGZ betreft dan ook nogal mager. Ook van de rapporten van het Development and Evaluation Committee van de National Health Service (NHS) handelen er slechts een beperkt aantal over GGZ-onderwerpen.

Te veel van het goede biedt de door de universiteit van Sheffield onderhouden SCHARR-pagina 'Netting the evidence', die de meest volledige alfabetisch gerangschikte lijst van evidence-based websites op Internet bevat, en daardoor aantoont dat een teveel aan informatie soms even problematisch is als een tekort eraan.

Op de website van de Canadese Centra voor Health Evidence (CCHÉ) bevinden zich de teksten van het Evidence-Based Medicine Informatics Project. Ze vormen mijns inziens de beste inleiding om de evidence-based benadering op een gestructureerde manier te leren kennen en gebruiken. Ook de Critical Appraisal Skills Programme (CASP)-site biedt een goede introductie tot een aantal fundamentele begrippen van de evidence-based geneeskunde. De CASP-pagina's over 'research and statistics for the terrified' slagen erin sleutelbegrippen uit de statistiek zoals 'confidence interval' ook voor de statistische leek begrijpelijk te maken. Een gelijkaardige didactische benadering van statistische basis-kennis is te vinden op de 'stats'-pagina van het Children's Mercy Hospital in Kansas. Deze pagina bevat ook een uitgebreide, interactieve, en vaak humoristische cursus over 'hoe een medisch artikel te lezen?'. Iets minder basaal, maar voor ons vakgebied interessant, is een pagina met 'Statistical and psychometric utilities for psychotherapy and counselling research'.

Ook de site van het NHS Centre for reviews and dissemination aan de universiteit van York biedt interessante informatie. Zo is daar een uitstekende checklist te raadplegen om artikelen te vinden voor een systematisch overzichtsartikel.

Het opsporen van relevante wetenschappelijke gegevens is in de evidence-based benadering een belangrijk vertrekpunt, waarin informatie-technologie en het Internet een belangrijke plaats bekleden.

EVIDENCE VINDEN

Twee belangrijke instrumenten voor het zoeken van wetenschappelijke informatie willen we apart vernoemen: de Cochrane Library en Medline. Deze zijn echter niet de enige bronnen van wetenschappelijke informatie in ons vakgebied, en ook niet de belangrijkste. Twee andere belangrijke databases zijn Psyclit, de database van de American Psychological Association, en Embase, een Europese database. Deze indexereren elk meer 'psychiatrische' tijdschriften dan Medline (hoewel Medline dan weer algemeen medische tijdschriften omvat, die niet zelden ook psychiatrisch onderzoek rapporteren). Waar bij Psyclit ook de psychologische tijdschriften vertegenwoordigd zijn, bevat Embase meer 'Europese' tijdschriften, die echter omwille van de vele verschillende talen niet altijd toegankelijk zijn voor de gemiddelde Nederlandstalige lezer. Deze twee databases hebben echter het nadeel dat ze niet via Internet geraadpleegd kunnen worden. Deze beperking geldt niet voor collega's met een academische affiliatie, die soms van thuis uit de databases die in de universiteitsbibliotheek beschikbaar zijn, kunnen raadplegen, noch voor diegenen die via commerciële abonnementen (zoals Datastar) tegen betaling een grote hoeveelheid databases on line ter beschikking hebben.

De Cochrane Library en Medline zijn wél voor elke Internetgebruiker (ten minste gedeeltelijk) ter beschikking. De Cochrane Library vermeldt op haar website niet zonder trots dat ze 'de beste aparte bron van betrouwbare evidence over de effecten van gezondheidszorg' is. Deze elektronische bibliotheek stoelt op vier databases: systematische overzichtsartikelen (CDRS), samenvattingen van 'reviews of effectiveness' (DARE), een register van gecontroleerd onderzoek (CCTR) en een methodologische database (CRMD). Naast informatie over de organisatie en werking van dit samenwerkingsverband (genoemd naar een Brits epidemioloog) kan de geïnteresseerde bezoeker de samenvattingen van de overzichten raadplegen. De publicaties zijn

samengebracht in 'review groups', waaronder een aantal psychiatrische: schizofrenie, depressie en neurose, drugs en alcohol, en dementie en cognitieve stoornissen. Het gaat hier over overzichtsartikelen waarbij het proces van systematisch opzoeken van literatuur (onder meer ook ongepubliceerd gerandomiseerd onderzoek) en het kritisch beoordelen ervan is toegepast. Deze overzichtsartikelen worden regelmatig geüpdatet, een belangrijk gegeven in verband met de explosieve toename van gepubliceerd wetenschappelijk onderzoek. Wie de volledige teksten wil raadplegen, moet daarvoor wel betalen.

Medline, het belangrijkste gegevensbestand voor biomedische wetenschappen, omvat meer dan 3800 tijdschriften. Het gebruikt de trefwoorden van de Index Medicus, de Medical Subject Headings (MeSH), die bijvoorbeeld ook in de Cochrane Library worden gebruikt. Deze database is gratis via Internet te gebruiken en is bijvoorbeeld op websites van verschillende organisaties en farmaceutische bedrijven te vinden. Ikzelf verkijs Medline te raadplegen via Pubmed van de Amerikaanse National Library of Medicine (NLM). Daar wordt de mogelijkheid geboden om geavanceerd te zoeken, en de search bijvoorbeeld te beperken tot een bepaald type van publicaties (gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek, RCT's). Het is belangrijk dat de informatie over gericht(er) zoeken op line te raadplegen is. In tegenstelling tot wat ervaren computergebruikers plegen te doen (leren door trial en error eerder dan door gebruiksaanwijzingen door te nemen) lijkt me hier het doornemen van zoektips qua tijd ruimschoots te renderen. Zo is op de NLM-site ook de lijst met MeSH-trefwoorden beschikbaar. Wanneer men na het ingeven van een of meerdere trefwoorden een lijst met referenties krijgt, kan men deze op het scherm op hun mogelijke relevantie beoordelen en de meest relevante aankruisen om de samenvattingen te bekijken, om de volledige tekst te bestellen of om het zoekresultaat te downloaden. Verder bestaat de mogelijkheid, door bij interessante vondsten de term 'related articles' aan te klikken,

om de search op een gerichte manier uit te breiden.

TOT SLOT

Het is bekend dat nogal wat kritiek op de evidence-based benadering in de psychiatrie afkomstig is uit de hoek van de humanistische psychotherapieën en de psychoanalyse. Toch zijn er tekenen die erop wijzen dat ook vanuit psychoanalytische hoek meer belang wordt gehecht aan bevindingen uit empirisch onderzoek. Wie zich hierover wil informeren, kan terecht op een site waar 'An Open Door Review of Outcome Studies in Psychoanalysis' wordt aangeboden. Dit is een (uitgebreid) rapport van het Research Committee van de International Psychoanalytical Association, onder redactie van Peter Fonagy. Het omvat een uitgebreide epistemologische en methodologische bespreking van de problemen van outcome-onderzoek in de psychoanalyse en gaat op een genuanceerde wijze in op de uitdaging die de evidence-based psychiatrie vormt voor de psychoanalyse. De auteurs onderscheiden daarbij een Franse en een Angelsaksische visie. Daarna volgen eerst de samenvattingen en ten slotte uitgebreide beschrijvingen van onderzoek in de psychoanalyse, ingedeeld volgens type van onderzoek (gevalsstudies, naturalistische studies, quasi-experimentele studies, follow-uponderzoek, experimenteel onderzoek, processtudies en onderzoek over psychotherapie met implicaties voor psychoanalyse). Het overzicht eindigt met een conclusie waarin de beperkingen van de onderzoeksgegevens ('evidence') worden aangegeven en de bevindingen op een voorzichtige manier worden samengevat.

LITERATUUR

- Geddes, J. (1998). Evidence-based psychiatry: A practical approach. *Psychiatric Bulletin*, 22, 337-338.
- Sackett, D. (1999). Persoonlijke mededeling. 3rd UK Workshop on Evidence-Based Medicine in Psychiatry, Merton '99.
- Sackett, D., Richardson, W., Rosenberg, W., e.a. (1998). Evidence-

based medicine. How to practice & teach EBM. Edinburgh:
Churchill Livingstone.

Sackett, D., Rosenberg, W., Gray, J.A., e.a. (1996). Evidence-Based
Medicine: What it is and what it isn't. *BMJ*, 312, 71-72.

AUTEUR

G. PIETERS is diensthoofd gedragstherapie, UC St. Jozef te
Kortenberg, en hoofdgeneesheer UCGGZ Leuven.

Correspondentieadres: UC St. Jozef, Leuvensesteenweg 517,
B 3070 Kortenberg.

Strijdige belangen: de auteur is lid van het Centre for Evidence-
Based Mental Health.

Het artikel werd voor publicatie geaccepteerd op 25-10-1999.